

Sygn. akt III AUa 448/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk Anna Polak
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 października 2019 r. w Szczecinie

sprawy M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 24 maja 2018 r., sygn. akt VI U 915/17

oddala apelację.

Anna Polak	Barbara Białecka	Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk
------------	------------------	----------------------------------

Sygn. akt III AUa 448/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 kwietnia 2017 r., znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał M. S. prawo do emerytury z urzędu od 9 kwietnia 2017 r. tj. od miesiąca, w którym ubezpieczony ukończył wiek 66 lat i 1 miesiąca. Podstawę obliczenia emerytury stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego, z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę. Kwota składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji

wyniosła 394.933,73 zł, kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego wyniosła 665.819,62 zł, średnie dalsze trwanie życia – 210,60 miesięcy, wyliczona kwota emerytury wyniosła 5.036,82 zł.

Od powyższej decyzji odwołał się ubezpieczony M. S. wnosząc o jej zmianę i obliczenie wysokości emerytury w myśl nowych zasad.

Precyzując swoje stanowisko w piśmie procesowym z dnia 30 lipca 2017 r. ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie wysokości emerytury przy uwzględnieniu rzeczywistych zarobków – dochodów osiągniętych przez wnioskodawcę w okresie 1992 – 1996 stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W trakcie rozprawy w dniu 14 grudnia 2017 r. ubezpieczony oświadczył, iż kwestionuje przyjęte przez organ rentowy do obliczenia wysokości świadczenia wynagrodzenia za lata 1989 – 1990 oraz 1992-1996.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości podtrzymując argumentacją zawartą w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 24 maja 2018 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. S. urodził się (...)

W okresie od 26 września 1972 r. do 22 czerwca 1973 r. M. S. był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w N. na stanowisku technika budowy.

W okresie od 14 sierpnia 1973 r. do 24 kwietnia 1974 r. ubezpieczony był zatrudniony we (...) Przedsiębiorstwie (...) we W. na stanowisku majstra.

W okresie od 1 lipca 1976 r. do 30 czerwca 1979 r. M. S. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) we W. na stanowisku majstra budowy.

W trakcie zatrudnienia ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie: -w 1976 roku 19.067 zł, -w 1977 roku 46.456 zł, -w 1978 roku 50.589 zł, -w 1979 roku 23.660 zł.

W okresie od 30 lipca 1979 r. do 15 lutego 1983 r. ubezpieczony był zatrudniony w Wojewódzkim Zarządzie Inwestycji Rolniczych w L. na stanowisku inspektora nadzoru ds. melioracji szczegółowych.

W trakcie zatrudnienia ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie w wysokości:

- 1979 r. - 25.735 zł,

- 1980 r. - 64.032 zł,

- 1981 r. - 78.075 zł,

- 1982 r.-93.000 zł,

- 1983 r.-13.612 zł.

W okresie od 16 lutego 1983 r. do 31 marca 1992 r. M. S. był zatrudniony w (...) S.A. kolejno na stanowiskach majster, kierownik robót, kierownik budowy.

W okresie zatrudnienia od 21 stycznia 1988 r. do 4 listopada 1990 r. ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego.

W trakcie urlopu bezpłatnego ubezpieczony w okresie od 28 stycznia 1988 r. 23 września 1990 r. pracował na budowie eksportowej w Libii, z tego tytułu otrzymał wynagrodzenie w wysokości 5.557.700 LD, w tym 1.389.225 LD transfer złotowy i ekwiwalent za 43 dni urlopu wypoczynkowego.

W trakcie zatrudnienia w (...) 7 P. ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie:

- w 1983 r. w wysokości 162.201 zł,
- w 1984 r. w wysokości 302.696 zł,
- w 1985 r. w wysokości 328.786 zł,
- w 1986 r. w wysokości 336.277 zł,
- w 1987 r. w wysokości 520.100 zł,
- w 1988 r. w wysokości 838.686 zł,
- w 1989 r. w wysokości 3.275.450 zł,
- w 1990 r. w wysokości 11.854.844 zł,
- w 1991 r. w wysokości 30.657.695 zł,
- w 1992 r. w wysokości 10.084.350 zł.

Do ustalenia wysokości otrzymanego przez wnioskodawcę wynagrodzenia za okres pracy na budowie eksportowej przyjęto wynagrodzenie zastępcze pracownika zatrudnionego w kraju na takim samym co wnioskodawca stanowisku wynoszące w okresie:

- od 28 stycznia do 31 grudnia 1988 r. - 801.680 zł,
- od 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1989 r. - 3.275.450 zł,
- od 1 stycznia 1990 r. do 23 września 1990 r. - 9.027.834 zł.

W okresie od 3 kwietnia 1992 r. do 12 grudnia 1994 r. ubezpieczony był zatrudniony na budowie eksportowej w Libii za pośrednictwem (...). W okresie zatrudnienia ubezpieczony zajmował stanowisko kierownika robót obiektowych.

W trakcie zatrudnienia ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie w łącznej kwocie 37.244,55 USD (transfer 31.815,86 USD).

(...) opłacało za ubezpieczonego składki ZUS i FP za okres zatrudnienia na budowie eksportowej w wysokości i na zasadach zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Ubezpieczony nie przedłożył dokumentów potwierdzających wysokość podstawy wymiaru składek za wskazany okres.

W okresie od 1 stycznia 1995 r. do 31 lipca 1996 r. M. S. zatrudniony był w (...) Sp. z o.o. na budowie eksportowej w Czechach, przy budowie autostrady (...) P.-R., na stanowisku kierownika budowy.

Wynagrodzenie walutowe ogółem za czas pracy wyniosło 50.420 DEM (44.500 KC).

Za okres pracy na budowie eksportowej opłacane były składki za M. S. na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w j.g.u. (deklaracja zbiorcza).

W okresie od 19 sierpnia 1996 r. do 12 czerwca 2003 r. ubezpieczony zatrudniony był w (...) Sp. z o.o., w okresie od 13 czerwca 2003 r. do 30 kwietnia 2004 r. w (...) Sp. z o.o. w W. (w związku z przejściem zakładu pracy).

Za okres od 19 sierpnia 1996 r. do 31 grudnia 1996 r. z uwagi na brak kartoteki płac za rok 1996 przyjąć należało wynagrodzenie minimalne w kwocie 1.640,29 zł.

Z tytułu zatrudnienia ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie w wysokości: -w 1997 r.-56.259,50 zł, -w 1998 r.-63.824,00 zł, -w 1999 r. - 100.605,63 zł, -w 2000 r. - 125.893,99 zł, -w 2001 r.-141.804,56 zł, -w 2002 r.-210.315,63 zł, -w 2003 r. - 174.069,94 zł,-w 2004 r. - 60.800,00 zł,- w 2005 r. - 46.839,63 zł.

Prawomocną decyzją z dnia 4 kwietnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił ubezpieczonemu wysokość kapitału początkowego. Jego wartość na dzień 1 stycznia 1999 r. wyniosła 191.767,95 zł. Jako podstawę wymiaru kapitału początkowego przyjęto kwotę 2.047,68 zł. Do ustalenia wartości kapitału początkowego przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tj. od 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1998 r. (za 1989 r. - 3.275.450 zł, 1990 r. - 11.854.884 zł, 1991 r. - 30.657.695 zł, 1992 -32.726.350 zł, 1993r. - 43.132.000 zł, 1994 r. - 54.082.612,88 zł, 1995 r. - 7.463,28 zł, 1996 r. -7.286,68 zł, 1997 r. - 56.259,50 zł, 1998 r. - 63.824 zł). Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustalono w wyniku pomnożenia wwpw 167,72% przez kwotę 1.220,89 zł (kwota bazowa). Okresy składkowe zostały uwzględnione w wymiarze 25 lat, 6 miesięcy i 10 dni (306 miesięcy), zaś nieskładkowe w wymiarze 9 miesięcy. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 81,48%, zaś średnie dalsze trwanie życia ustalono na 209 miesięcy.

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego ustalony na podstawie uzyskiwanych przez ubezpieczonego wynagrodzeń z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniom wynosi 140,64%: 1977 r. - 46.456 zł, 1978 r. - 50.589 zł, 1979 £. _ 49.395 zł, 1980 r. - 64.032 zł, 1981 r. - 78.075 zł, 1983 r. - 175.813 zł, 1984 r. -302.696 zł, 1985 r. - 328.786 zł, 1986 r. - 336. 277 zł, 1987 r. - 520.100 zł, 1988 r. - 838.686 zł, 1989 r. - 3.275.450 zł, 1990 r. - 11.854.884 zł, 1991 r. - 30.657.695 zł, 1992 r. - 32.726.350 zł, 1993 r. - 43.132.000 zł, 1994 r. - 54.082.612,88 zł, 1995 r. - 7.463,28 zł, 1997 r. - 56.259,50 zł, 1998 r.- 63.824 zł.

Do ustalenia wwpw za okres pracy ubezpieczonego na budowie eksportowej od 28 stycznia 1988 r. do 23 września 1990 r. wykonywanej w trakcie korzystania z urlopu bezpłatnego u pracodawcy (...) S.A., przyjęto wynagrodzenie zastępcze pracownika zatrudnionego w kraju na takim samym co wnioskodawca stanowisku wskazane w zaświadczeniu Rp-7 z 22 września 2012 r.

Do ustalenia wwpw za okres pracy ubezpieczonego wykonywanej na budowie eksportowej w Libii za pośrednictwem (...) od 3 kwietnia 1992 r. do 12 grudnia 1994 r. przyjęto średnie wynagrodzenie w gospodarce społecznej, obowiązujące w okresie wykonywania tej pracy (brak dokumentów potwierdzających wysokość podstawy wymiaru składek) tj. od 3 kwietnia do 31 grudnia 1992 r. - 22.642.000 zł, w 1993 r. - 43.132.000, w 1994 r.,-54.082.612,88 zł.

Do ustalenia wwpw za okres pracy ubezpieczonego wykonywanej na budowie eksportowej w Czechach w trakcie zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. od 16 stycznia 1995 r. do 31 lipca 1996 r. przyjęto średnie wynagrodzenie w gospodarce społecznej, obowiązujące w okresie wykonywania tej pracy (brak dokumentów potwierdzających wysokość podstawy wymiaru składek) tj. w 1995 r. kwotę 5.646,39 zł.

Do ustalenia wwpw za okres pracy ubezpieczonego wykonywanej w (...) Sp. z o.o. od 19 sierpnia 1996 r. do 31 grudnia 1996 r. przyjęto z uwagi na brak kartoteki płac za rok 1996 r. wynagrodzenie minimalne w kwocie 1.640,29 zł.

Ubezpieczony od dnia 1 listopada 2012 r. ma przyznane prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie ubezpieczonego okazało się nieuzasadnione.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy emerytalnej, emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183. W ust. 2 wskazano, że wiek ubezpieczonego w dniu przejścia na emeryturę wyraża się w ukończonych latach i miesiącach. Średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach (ust. 3). Przy czym w ust. 4 i 5 wskazano, że tablice trwania życia ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" corocznie w terminie do dnia 31 marca Prezes Głównego Urzędu Statystycznego. Tablice,

o których mowa w ust. 4, są podstawą przyznawania emerytur na wnioski zgłoszone od dnia 1 kwietnia do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego.

Stosownie natomiast do treści art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z zastrzeżeniem art. 185.

Zgodnie z treścią przepisu art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej, dla osób objętych nowymi zasadami obliczania emerytur, które podlegały ubezpieczeniu przed wejściem w życie ustawy, kiedy nie było jeszcze obowiązku ewidencjonowania składek na indywidualnych kontach, ustalany jest kapitał początkowy.

Stosownie do art. 174 ust. 1 tejże ustawy, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Zgodnie z ust. 2, przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6;
- 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;
- 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2.

Zgodnie z ust. 3 przywołanego artykułu, podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Zgodnie zaś z treścią art. 15 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, podstawę wymiaru świadczenia rentowego, bądź emerytalnego stanowi rzeczywiście otrzymywane wynagrodzenie stanowiące podstawę wymiaru składek ubezpieczonego.

Stosownie natomiast do treści art. 15 ust. 2a jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy.

W myśl ust. 4, w celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty:

- 1) oblicza się sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w ust. 3, w okresie każdego roku z wybranych przez zainteresowanego lat kalendarzowych;
- 2) oblicza się stosunek każdej z tych sum kwot do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy, wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu;
- 3) oblicza się średnią arytmetyczną tych procentów, która, z zastrzeżeniem ust. 5, stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty, oraz
- 4) mnoży się przez ten wskaźnik kwotę bazową, która - stosownie do art. 19 ustawy - wynosi 100% przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia społeczne, określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych w poprzednim roku kalendarzowym (Uczę od daty wniosku).

Na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu (art. 15 ust. 6).

Przepis art. 17 ust. 1 stosuje się odpowiednio jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru kapitału początkowego w myśl art. 15 ust. 1 dla ubezpieczonego urodzonego przed dniem 31 grudnia 1968 r. z powodu nauki w szkole wyższej o której mowa w art. 7 pkt 9.

Natomiast zgodnie z przepisem art. 16 ustawy emerytalnej, do którego odsyła art. 174 ust. 3 tej samej ustawy, przy ustalaniu kolejnych 10 lat kalendarzowych przyjmuje się lata kalendarzowe następujące bezpośrednio po sobie, chociażby ubezpieczony w niektórych z tych lat przez okres roku lub w okresie krótszym niż rok nie pozostawał w ubezpieczeniu.

Po przytoczeniu treści powyższych przepisów Sąd Okręgowy wskazał, że w toku niniejszego postępowania pod rozważę Sądu poddana została ocena prawidłowości decyzji ZUS z dnia 19 kwietnia 2017 r. w zakresie w jakim organ rentowy ustalił wysokość należnej ubezpieczonemu emerytury. Kwestionując prawidłowość decyzji ZUS ubezpieczony żądał ustalenia wysokości emerytury przy uwzględnieniu rzeczywistych zarobków-dochodów osiągniętych przez niego na budowach eksportowych w latach 1989 – 1990 oraz 1992 – 1996 stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Sąd I instancji wyjaśnił, że w świetle przepisu § 10 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (t.j. Dz.U. z 1989 r. Nr 11 poz. 63), jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia:

- 1) kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju, albo
- 2) jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed dniem 1 stycznia 1991 r. – kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę.

Powołane rozporządzenie zostało wprowadzicie wydane na podstawie delegacji zawartej w przepisach, które zostały uchylone, to jednak na mocy przepisu art. 194 obecnie obowiązującej ustawy nadal znajdują zastosowanie bowiem nie są sprzeczne z przepisami tej ustawy. Istotnym przy tym pozostaje, że w niniejszej sprawie sporne okresy pracy miały miejsce właśnie pod rządami tego rozporządzenia, a co za tym idzie pracodawcy zobowiązani byli do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości tam określonej.

Zdaniem Sądu Okręgowego z przepisów tych wynika jednoznacznie, że w przypadku pracownika, który był skierowany do pracy za granicą za okres tej pracy przed dniem 1 stycznia 1991 r. podstawę wymiaru emerytury stanowi tzw. „wynagrodzenie zastępcze”, o którym mowa w § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, a więc wynagrodzenie innego pracownika zatrudnionego w kraju w takim samym lub podobnym charakterze. Natomiast za okres pracy za granicą przypadający po dniu 1 stycznia 1991 r. przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia kwoty, od których opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd orzekający wywiódł, że podstawę wymiaru emerytury wnioskodawcy w okresie pracy za granicą, jako przypadającej przed dniem 1 stycznia 1991 r., a mianowicie w okresie od 28 stycznia 1988 r. 23 września 1990 r., kiedy to ubezpieczony pracował na budowie eksportowej w Libii, mogło stanowić wyłącznie wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż przepis ten stanowi *lex specialis* względem przepisu § 8 rozporządzenia i tym samym wprowadza wyjątek od zasady, iż do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się wynagrodzenie w wysokości, w jakiej zostało wypłacone. Oznacza to, że w przypadku wykonywania przez ubezpieczonego pracy za granicą w okresie przed 1 stycznia 1991 r. nie ma możliwości uwzględnienia do podstawy wymiaru jego emerytury wynagrodzenia rzeczywiście uzyskiwanego, a jedynie wynagrodzenie zastępcze, to jest w kwocie wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę. Sąd Okręgowy dostrzegł, że żadne odmiennie regulacje, które pozwalałyby przyjmować za podstawę składek wynagrodzenie faktycznie wypłacone w czasie pracy za granicą nie wynikały ani z obowiązującego w okresie tego zatrudnienia wnioskodawcy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (tj. Dz.U. 1990 r. Nr 44, poz. 259 ze zm.), ani z uchwały nr 71 Rady Ministrów z dnia 3 maja 1989 r. w sprawie zasad wynagradzania oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom skierowanym do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług eksportowych.

Sąd orzekający zaznaczył, że Sąd Najwyższy, w wyroku z 4 marca 2010 r., II UK 306/09 (OSNP 2011 nr 17-18, poz. 236) jasno wskazał, że podstawę wymiaru świadczeń pracownika skierowanego do pracy za granicą przed 1 stycznia 1991 r. stanowi wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 1 kwietnia 1985 r. Co istotne w orzeczeniu tym Sąd Najwyższy stanowczo stwierdził, że brak jest normy prawnej, według której wynagrodzenia otrzymywane w czasie zatrudnienia za granicą stanowiłyby w pełni (w pełnej wysokości) podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, według tych samych zasad, jakie obowiązują dla zatrudnionych w kraju.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, że podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie III AUa 522/12 wskazując, że składki odprowadzone z tytułu zatrudnienia wnioskodawcy w okresie przed dniem 1 stycznia 1991 r., na rzecz niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej nie mogą stanowić podstawy wymiaru emerytury przyznanej i wypłacanej na podstawie przepisów prawa polskiego. Obowiązujące - § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (t.j. Dz.U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm.) - przepisy przewidują możliwość ustalenia podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem wynagrodzeń pracowników zastępczych, to jest zatrudnionych w kraju na takim samym lub podobnym stanowisku. Powyższe nie jest przejawem dysymilacji, czy też naruszeniem zasady równości wobec prawa. Wynagrodzeń pobranych podczas działalności zarobkowej na terytorium innego państwa nie uwzględnia się dla celów ustalenia wysokości świadczeń, jeżeli nie została potrącona od nich składka na ubezpieczenie społeczne do systemu krajowego. Poglądy te tutejszy Sąd w pełni podziela także na gruncie niniejszego stanu faktycznego.

W świetle powyższego, nie ulegało wątpliwości Sądowi Okręgowemu, że w przypadku ubezpieczonego w okresie wykonywania przez niego pracy na budowie eksportowej w Libii przed dniem 1 stycznia 1991 r., tj. w okresie od 28 stycznia 1988 r. 23 września 1990 r. podstawę wymiaru składek stanowić mogło tylko i wyłącznie wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 ww. rozporządzenia Rady Ministrów z 1 kwietnia 1985 roku (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 stycznia 2014 r., III AUa 564/13,LEX). Z uwagi na powyższe Sąd orzekający uznał, że właściwie organ rentowy przyjął kwotę wynagrodzenia wskazaną przez byłego pracodawcę w zaświadczeniu z 20 września 2012 r. Kwota ta odpowiada bowiem wysokości wynagrodzenia pracownika zatrudnionego u tego pracodawcy na stanowisku kierownika budowy, co zresztą zostało wprost wskazane w przedmiotowym zaświadczeniu i wynosi ona w okresie od 28 stycznia do 31 grudnia 1988 r. - 801.680 zł, od 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1989 r. - 3.275.450 zł, od 1 stycznia 1990 r. do 23 września 1990 r. - 9.027.834 zł.

Przechodząc do oceny zasadności żądania ubezpieczonego dotyczącego uwzględnieniu rzeczywistych zarobków – dochodów osiągniętych przez niego na budowach eksportowych w latach 1992 – 1996 stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zgodnie zaś z § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (t.j. Dz.U. z 1993 r.

nr. 68, poz. 330 ze zm.), który obowiązywał w dacie zatrudnienia skarżącego za granicą, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników zatrudnionych za granicą w polskich zakładach pracy stanowi kwota zadeklarowana, za zgodą pracownika, przez zakład pracy, nie niższa od przeciętnego wynagrodzenia. Przy czym na zasadzie § 3 tego rozporządzenia podstawę wymiaru składek ustalać należało kalendarzowo każdego kwartału na okres trzech miesięcy na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego dla celów emerytalnych.

Z powyższego przepisu wynika zdaniem Sądu I instancji, że pracodawca nie miał obowiązku opłacania składki od faktycznego dochodu z tytułu wykonywanej pracy, przeciwnie jeśli pracownik wyraził na to zgodę (również w sposób dorozumiany), zakład pracy mógł opłacać składki od kwoty niższej, nie niższej jednak od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy zważył, że w niniejszej sprawie zatem na ubezpieczonym spoczywał ciężar wykazania, że składki na ubezpieczenie społeczne odprowadzane były od faktycznie uzyskanego przez wnioskodawcę wynagrodzenia. Obowiązkiem temu, w ocenie Sądu orzekającego, ubezpieczony nie podołał, skarżący nie wykazał bowiem, że od kwot przez niego faktycznie otrzymanych tytułem wynagrodzenia w trakcie zatrudnienia na budowie eksportowej w Libii za pośrednictwem (...) od 3 kwietnia 1992 r. do 12 grudnia 1994 r. oraz na budowie eksportowej w Czechach (wykonywanej w trakcie zatrudnienia w (...) Sp. z o.o.) od 16 stycznia 1995 r. do 31 lipca 1996 r. uiszczono składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Przeciwnie w zaświadczeniu o wykonywaniu pracy na budowie eksportowej od 3 kwietnia 1992 r. do 12 grudnia 1994 r. w Libii wprost wskazano, że (...) opłacało za ubezpieczonego składki ZUS i FP za okres zatrudnienia na budowie eksportowej w wysokości i na zasadach zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sąd orzekający wskazał, że podobnie ze świadectwa pracy z dnia 5 sierpnia 1996 r. dotyczącego okresu zatrudnienia w (...) S.A. wprost wynika, że ubezpieczony otrzymywał wynagrodzenie w markach (2.700,00 DEM), natomiast składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy zostały opłacone od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w j.g.u. (deklaracja zbiorcza). Z uwagi na powyższe Sąd orzekający uznał, że ubezpieczony, mimo ciężącego na nim obowiązku, nie wykazał, że za sporne okresy składki na ubezpieczenie społeczne w kraju faktycznie były płacone od wynagrodzenia faktycznie otrzymywanego w czasie pracy za granicą.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy ocenił, iż organ rentowy zasadnie przyjął do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego przeciętne wynagrodzenie w gospodarce uspołecznionej obowiązujące w okresie wykonywania pracy poza granicami kraju. Prawidłowo zatem do ustalenia wppw za okres pracy wykonywanej na budowie eksportowej w Libii za pośrednictwem (...) od 3 kwietnia 1992 r. do 12 grudnia 1994 r. organ rentowy przyjął wynagrodzenie w gospodarce uspołecznionej obowiązujące w okresie wykonywania tej pracy tj. od 3 kwietnia do 31 grudnia 1992 r. - 22.642.000 zł, w 1993 r. - 43.132.000, w 1994 r. - 54.082.612,88 zł. Do ustalenia wppw za okres pracy ubezpieczonego wykonywanej na budowie eksportowej w Czechach w trakcie zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. od 16 stycznia 1995 r. do 31 lipca 1996 r. przyjąć należało wynagrodzenie w gospodarce uspołecznionej, obowiązujące w okresie wykonywania tej pracy tj. w 1995 r. kwotę 5.646,39 zł.

Ustalony w sprawie stan faktyczny oparto na podstawie niebudzących wątpliwości Sądu Okręgowego oraz niekwestionowanych przez strony dowodów z dokumentów. Prymat wiarygodności Sąd I instancji przyznał zeznaniom świadka G. W. - pracownicy ZUS przesłuchanej na okoliczność podstawy wymiaru składek obowiązujących w okresach zatrudnienia ubezpieczonego poza granicami kraju.

Z wyrokiem nie zgodził się ubezpieczony. Rozstrzygnięciu zarzucił:

1. naruszenie przepisów procedury sądowej, które miały istotny wpływ na wynik sprawy przez naruszenie przez Sąd art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego, które polega na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów oraz braku wszechstronnego rozważenia całego zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, iż:

a) powód nie wykazał, iż w latach 1992-1996 składki na ubezpieczenie społeczne odprowadzane były od faktycznie uzyskanego przez powoda wynagrodzenia, gdy tym czasem z dowodów znajdujących się w aktach sprawy w tym

w szczególności z zaświadczenia o pracy na budowie eksportowej z dnia 11.12.1994r. wynika, że składki były odprowadzane zgodnie z obowiązującymi przepisami tj. od faktycznie uzyskanego przez powoda wynagrodzenia.

b) pozwany w decyzji z dnia 19.04.2017r. znak: (...): (...) prawidłowo ustalił wysokość emerytury tj. przyjął wysokości przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce społecznej obowiązującego w okresie 1992r.-1996r. gdy tymczasem organ je zaniżył.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uchylenie zaskarżonej decyzji ZUS z dnia 19.04.2017r. znak: (...): (...) i następnie ustalenie wysokości emerytury przez Sąd przy uwzględnieniu osiągniętych przez wnioskodawcę dochodów w okresie od 1992r. -1996r. stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne względnie przy uwzględnieniu najlepszych innych 10 lat dla powoda w, którym osiągał dochody,

- ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego,

- zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację organ wniósł o jej oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonego okazała się bezzasadna albowiem nie sposób podzielić poglądu, że Sąd Okręgowy orzekając w sprawie naruszył przepisy prawa procesowego a i brak było podstaw do przyjęcia, że zostały naruszone normy prawa materialnego. Apelacja M. S. sprowadza się praktycznie do samej polemiki ze stanowiskiem zajęтым przez Sąd I instancji i nie wskazuje na nowe okoliczności, czy też argumenty.

Sąd Apelacyjny w całym zakresie popiera ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, jak również potwierdza zasadność wniosków prawnych, nie widząc jednocześnie konieczności ich powielania w całości.

Analiza stanowiska ubezpieczonego prezentowanego w toku postępowania apelacyjnego prowadzi do wniosku, że okoliczność sporna w niniejszej sprawie sprowadzała się do ustalenia możliwości przeliczenia wynagrodzeń faktycznie otrzymywanych przez ubezpieczonego za pracę świadczoną na budowie eksportowej w Libii w latach 1992-1994 oraz na budowie eksportowej w Czechach w latach 1995-1996 i uwzględnienia wynikającej z tego wysokości przy obliczaniu podstawy wymiaru świadczenia wypłacanego ubezpieczonemu w Polsce. Zdaniem Sądu Apelacyjnego kwestia ta została prawidłowo rozstrzygnięta przez Sąd Okręgowy.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, do którego odsyła art. 111 ustawy, podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym złożono wniosek o emeryturę lub rentę. Natomiast możliwość ustalenia podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, została uzależniona od złożenia przez zainteresowanego wniosku w tym przedmiocie (art. 15 ust. 6), co oczywiście łączy się z koniecznością udowodnienia wysokości podstawy wymiaru składek z wybranego okresu, stosownie do art. 116 ust. 5 powołanej ustawy. Ten dodatkowy wariant ustalenia podstawy wymiaru został przewidziany dopiero przepisami ustawy o emeryturach i rentach, obowiązującej od dnia 1 stycznia 1999 r., stąd też przepisy regulujące obowiązkowy okres archiwowania dokumentów płacowych w przeszłości, nie mogły być do niego dostosowane.

Określone w przepisie art. 15 zasady ustalenia podstawy wymiaru emerytury mają więc zastosowanie także do okresów przypadających przed wejściem w życie ustawy emerytalnej i wprowadzonej równocześnie ustawy z dnia 13

października 1998 r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), kiedy nie prowadzono indywidualnych kont emerytalnych. Za podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w tych okresach przyjmuje się kwoty wynagrodzenia wypłaconego przez pracodawcę. Osoba ubiegająca się o emeryturę lub rentę musi zatem wykazać wysokość przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, a jeżeli była pracownikiem – wysokość wynagrodzenia. Za podstawę wymiaru emerytury przyjmuje się kwotę udowodnioną przez zainteresowanego, która niekoniecznie musi odpowiadać wysokości faktycznie uzyskanego wynagrodzenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 8 sierpnia 2006 r., I UK 27/06, OSNP 2007/15-16/235).

W rozpoznawanej sprawie kluczowa jest jednak regulacja szczególna, a mianowicie § 9 obowiązującego w okresie od 1 stycznia 1990r. do dnia 31 grudnia 1998r. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. z 1990r., Nr 7, poz. 41 ze zm.), zgodnie z którym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników zatrudnionych za granicą w polskich zakładach pracy stanowi kwota zadeklarowana, za zgodą pracownika, przez zakład pracy, nie niższa od przeciętnego wynagrodzenia. Podstawę tę ustala się poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego na okres trzech miesięcy na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału - § 3 rozporządzenia.

Tym samym w sprawach, w których na podstawie przedłożonej dokumentacji bezspornie udowodniony został przebyty, po dniu 31 grudnia 1990 r., okres zatrudnienia za granicą, za który istniał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, lecz nie został przedłożony dokument potwierdzający wysokość podstawy wymiaru tych składek, do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych oraz kapitału początkowego przyjmuje się przeciętne wynagrodzenie w gospodarce uspołecznionej, obowiązujące w okresie wykonywania tej pracy. Kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłaszane były co kwartał przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Wbrew zarzutom apelacji ubezpieczony nie wykazał, by w spornym okresie (1992-1996) od kwot faktycznie przez niego otrzymywanych tytułem wynagrodzenia uiszczone zostały składki na ubezpieczenia społeczne w Polsce. W reakcji na argumentację skarżącego powtórzyć trzeba, że w zaświadczeniu o wykonywaniu pracy na budowie eksportowej w Libii od 3 kwietnia 1992 roku do 12 grudnia 1994 r. wprost wskazano, że (...) opłacało za ubezpieczonego składki ZUS i FP w wysokości i na zasadach zgodnie z obowiązującymi przepisami, co w ocenie Sądu Apelacyjnego przesądza o fakcie odprowadzania składek od wysokości przeciętnego wynagrodzenia. Apelujący choć neguje takie ustalenie Sądu Okręgowego, to jednak nie przedstawia w tym zakresie miarodajnych dowodów świadczących przeciwnie, a poprzestaje na gołosłownej polemice.

Podobnie ze świadectwa pracy z dnia 5 sierpnia 1996 roku dotyczącego okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) na budowie eksportowej w Czechach wynika, że składki na ubezpieczenie społeczne i FP zostały opłacone od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Słusznie też postąpił organ za okres od 19.08.1996r. do 31.12.1996 roku przyjmując wynagrodzenie minimalne za podstawę ustalenia wysokości składki, albowiem za rok 1996 brak kartoteki płac, o czym poinformował zakład pracy na druku RP 7.

Sąd Odwoławczy w niewielkim zakresie uzupełnił postępowanie poprzez zobowiązanie ZUS do wskazania dokładnego sposobu wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia za lata 1992 – 1996. Na tej podstawie Sąd Odwoławczy zweryfikował obliczenia ZUS i przyjął ostatecznie, że w opozycji do twierdzeń apelacji, organ ustalając podstawę wymiaru kapitału początkowego przyjął prawidłowe wartości przeciętnych wynagrodzeń. Kwoty przyjęte przez organ każdorazowo wynikały z adekwatnych obwieszczeń Prezesa GUS.

Tak argumentując, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Anna Polak Barbara Białecka Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk